

Finding Story and Gemological Features of the Spoonmaker's (Kasikci) Diamond

Murat Hatipoglu
Gemology, Jewelry and Design Program,
Izmir Vocational School, Dokuz Eylul University, Buca, Izmir, Turkey
E-mail: murat.hatipoglu@deu.edu.tr
profdrmurathatipoglu@gmail.com

Abstract

The Spoonmaker's Diamond and its jewellery were assigned to the treasury of the modern Republic of Turkey from the Ottoman imperial heritage in 1923. It is well-known that Sultan Mahmud II of the Ottoman Empire named the diamond as the spoonmaker's and that he was the legal owner. The sultan had been mounted the loose diamond into a jewelry in around 1825. The study reveals the rumours and conflicts and some gemological features about the Spoonmaker's Diamond (Kaşıkçı Diamond or Turkey II Diamond) which is the only one famous cut-diamond of modern Turkey; when and how the diamond was brought to the Ottoman imperial treasury and why it was given that name.

Contrary to the front and side view, Kaşıkçı Diamond does not have a special diamond cut. Perspective view is one-face flat roses. Probably, to show twice as big as a diamond, the diamond was placed in a foil made of tin, which gave a symmetrical rose cut to the six stones. In addition, the base containing the symmetry was covered with a thin gold plate to hide its falseness. In order to support this fraud, even 49 small Mazarin cuts (Old-European section) or Peruzi (Old-Mine cut) anonymous diamonds were drilled into the double-row. So, the diamond has been transformed into a complex piece of jewelry. That is, in contrast to its appearance, it was not cut in the same way as primitive brilliant cuts such as the "Mazarin-cut (Old European cut)" or "Peruzzi-cut. The longest axis of the semi-pear shaped diamond is approximately 3.2 cm. The greatest width of the semi-pear is approximately 1.9 cm. The highest summit of the semi-pear is approximately 0.8 cm. The Kaşıkçı Diamond's color grade is "G". It shows blue fluorescence in "medium intense" under long UV-Ray, and in "weak intense" under short UV-Ray. The clarity grade of the diamond is "VS1". The diamond has an excellent brightness. Its fire (dispersion) feature was increased by putting a tin foil with lustre surfaces under the diamond when it was mounted into Jewelry.

Keywords: Spoonmaker's Diamond, Turkey II Diamond, Sultan Mahmud II, Istanbul Topkapi Palace, Gemology and Jewelry

Kaşıkçı Elmasının Bulunuş Hikâyesi ve Gemolojik Özellikleri

Özet

Kaşıkçı elması ve onun mücevheri, Osmanlı İmparatorluğu hazinesinden 1923'te modern Türkiye Cumhuriyeti hazinesine devrolmuştur. Osmanlı Sultanı II. Mahmud'un, bu elmanın adını veren ve bu taşın yasal sahibi olan bir sultan olduğu herkesçe bilinmektedir. Sultan bu yalın elması yaklaşık 1825 yılında mücevher haline getirtmiştir. Bu çalışma, Modern Türkiye'nin sahip olduğu en meşhur kesilmiş elması olan Kaşıkçı Elması veya diğer adıyla Türkiye II Elması hakkındaki söylentileri ve çelişkileri içeren hikâyeleri ile bazı gemolojik özelliklerini ortaya koymaktadır. Yani; bu elmas Osmanlı İmparatorluk hazinesine ne zaman ve nasıl getirilmiştir ve niçin bu isim verilmiştir?

Önden ve yandan görünüşünün aksine, Kaşıkçı Elması özel bir pırlanta kesimine sahip değildir. Perspektifsel görünüşü, tek yüzü düz gül kesimidir. Muhtemelen, elması olduğundan iki kat büyük

göstermek için, elmasın altı taşa simetrik bir gül kesim veren, muhtemelen kalaydan yapılmış bir foya içerisine yerleştirilmiştir. Ayrıca, simetri içeren taban, sahteliğini gizlemek için ince altın bir plaka ile kaplanmıştır. Hatta bu sahteliği desteklemek için 49 küçük Mazarin kesim (Old-European kesimi) ya da Peruzi kesim (Old-Mine kesim) isimli elmasların onun etrafında çift sıra altın çerçeve içerisine bolca mihlanmıştır. Bu yüzden, elmas karmaşık bir mücevher parçası haline dönüştürülmüştür. Yani, görünüşünün aksine, “Mazarin kesimli (Eski Avrupa kesimi)” veya “Peruzzi kesimi” gibi ilkel pırlanta kesimleriyle aynı şekilde kesilmemiştir. Yarı armut şekilli pırlantanın en uzun eksenini yaklaşık 3.2 cm'dir. Yarı armutun genişliği ise yaklaşık 1,9 cm'dir. Yarı armutun en yüksek zirvesi de yaklaşık 0,8 cm'dir. Kasıkcı Elmasının renk değeri, “G” dir. Uzun UV-ışını altında “orta şiddette” floresan ve kısa UV-ışını altında “zayıf şiddette” mavi renkli floresan gösterir. Elmasın berraklık derecesi, “VS1” dir. Elmasın mükemmel bir parlaklığı vardır. Mücevhere monte edildiğinde elmasın altına parlaklık veren yüzeylere bir kalay folyo koyarak ateş (dispersiyon) özelliği artırılmıştır.

Anahtar sözcükler: Kaşıkçı Elması, Türkiye II Elması, Sultan II. Mahmud, İstanbul Topkapı Sarayı, Gemoloji ve Mücevher

1. Giriş

Osmanlı İmparatorluğu, Güneydoğu Avrupa, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'yı kapsayan geniş bir coğrafi alanın 1299-1923 yılları arasında hüküm sürmüş büyük bir devlettir. Bu dönemde Osmanlı İmparatorluğunu yöneten padişahları tarafından Osmanlı imparatorluk hazinesine kazandırdığı çok sayıda değerli hazineler bulunmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun tüm kültürel mirası 1923 yılından sonra modern Türkiye Cumhuriyeti'ne devredilmiştir. Bu kültürel mirasın yanı sıra diğer materyallerle birlikte çok sayıda mücevher taşları ve mücevherat da bulunmaktaydı. Bunların çoğu günümüzde en büyük Osmanlı mücevher hazinesinin korunduğu İstanbul'daki Topkapı Sarayı Müzesi'nde sergilenmektedir.

Dünya'da çıkartılan büyük elmasların bir ticari emtia olma yerine tüm insanların bir nevi ortak hazinesi olduğu düşünülerek, bu taşların ilk buldukları andan itibaren geçirdikleri aşamalar ve bu taşları sahiplenen kişiler ile gemolojik bilgileri kayıt altına alınarak yeni nesillere aktarılırlar.

Elmas, bilindiği üzere mineralojik olarak yaklaşık 4.000 mineralden bir tanesidir. İlk elmasın yaklaşık 4.000 yıl evvel Hindistan'daki Golkonda bölgesinde bulunmasından beri çıkartılan binlerce elmas parçası içerisinde 50'den fazla iri ham kristalden, yüzlerce iri boyutlarda işlenmiş elmaslar elde edilmiştir (Erlach ve Dan Hausel, 2002; Cunningham, 2011). Dünya'da bugün itibarıyla en iri işlenmiş elmas olan 530.23-ct ağırlığındaki Cullinan I elmasının büyüklüğü esas alınarak, 50-ct ve yukarı ağırlıklarında 250'ye yakın elmasın bulunduğu bilinmektedir (Bruton, 1981; Kanfer, 1995; Tillander, 1996; Balfour, 2000; Lovett, 2002; Cunningham, 2011). Şüphesiz bunların yarıya yakını elmas madenciliğinin en fazla yapıldığı son yüzyıl içerisinde bulunan taşlardır. Böyle büyük elmasların paha biçilmez değerleri onların saklanması ve korunmasında büyük maliyetler gerektirdiğinden, bu büyüklükteki elmasların önemli bir kısmı dünyada belli ülkelerdeki kraliyet hazinelerinde ya da onlardan devralınmış devlet hazinelerinde, çok az sayıdakiler ise özel kişilerin koleksiyonunda bulunurlar.

Başlangıçta sadece Hindistan başta olmak üzere Asya kıtasının tekeline olan ham elmas üretimi, 18. yy'dan sonra Güney Amerika 19. ve 20. yy'lardan sonra da, Antarktika ve Avrupa kıtaları hariç, dünyadaki diğer tüm kıtalardaki çeşitli ülkelerde üretilmeye başlanmıştır.

Günümüzde son jeolojik ve jeokimyasal veriler, elmasların üst manto sınırındaki yer kabuğunun alt kısımlarında oluşabileceğini doğrulamaktadır. Bugün için laboratuvar deneyleri için gereken 900-1300 °C sıcaklıklar ve 40-65 tonluk basınçlar (veya 70.000 kg/cm²), yaklaşık 150 km derinliklerde bulunabilmektedir. Elmasların oluşum yaşının 2.5-3.3 milyar yıl olabileceği düşünülmeyle beraber, elmasları yeryüzüne taşıyan kimberlit ve lamproit türü kayaçların 50-600 milyon yaşında (jeolojik tarihte Alt Jura'dan Prekambriyen'e kadar) olduğu bilinmektedir (Cunningham, 2011). Bu durumda elmas oluşumu için gereken sıcaklık ve basınç değerlerine, bugünküne göre çok daha az derinliklerinde rastlanmıştır. Bu oluşum derinliği için kesin bir değer saptamak olanaksızdır. Çünkü yeryüzünün soğuması ve yer kabuğunun kalınlaşması durmuş değildir, halen sürmektedir. Bu nedenle elmasların oluştuğu varsayılan çeşitli jeolojik çağlar için, farklı derinlikler bulunmaktadır. Elmasların, 150 km'den daha derinlerde peridotitlerin ve eklojitlerin içerisinde kristalleştikleri tahmin edilmektedir (Erlach ve Dan Hausel, 2002). Yapılan karbon izotop oranlarına dayanan araştırmalarda, elmasların yaşının üç milyar yıl olduğudur. Bu nedenle elmas, kimberlit içerisinde bulunan granat ve ilmenit gibi minerallerden daha da eskidir. Böylece elmasların, kimberlitin yeryüzüne çıkışından önce de alt kabuk-manto zonunda var olduğu düşünülmektedir. Kimberlitin ve lamproitin yaptığı, daha önceden oluşmuş olan bu zondaki elmasları yukarıya doğru sürmektir. Manto-yer kabuğu sınırında oluşan elmasların yüzeye granitten daha sağlam olan kimberlit içerisinde çıkması gerekir. Aksi halde yüzeye çıkarken ani sıcaklık ve basınç

düşmesi sonucu, elmas yanar. Elmas yeryüzüne en yaygın olarak volkanik aktiviteyle çıkabilmektedir. Ancak yaygın olmasa da, gaz sıkışmalarıyla da kimberlit yukarıya doğru itilebilmektedir. Çıkış sırasındaki sıcaklık ve basınç değişimleri, elmasın rengini belirlemede etken olabilmektedir (Balfour, 2000; Cunningham, 2011).

Elmas ticaretinin ilk profesyonel şirketi 1789 yılında kurulan ve günümüzde de devam eden Backes & Straus şirkettir.

Osmanlı İmparatorluğu güneydoğu Avrupa'yı, Orta Doğu'yu ve Kuzey Afrika'yı içine alan geniş bir coğrafik alanın, 1299 ve 1923 yılları arasındaki hükümranıydı. Bu dönem boyunca, çok sayıdaki hazine Osmanlı Sultanları tarafından Osmanlı İmparatorluk hazinesine getirilmiştir. 1923'den sonra, Osmanlı İmparatorluğunun tüm kültürel mirası, modern Türkiye Cumhuriyetine aktarılmıştır. Bu kültürel miras içerisinde diğer malzemelerle beraber, çok sayıda mücevher taşları ve mücevherler de bulunmaktaydı. Bunların çoğu, şu anda en büyük Osmanlı mücevher hazinesinin saklandığı, İstanbul'un Eminönü ilçesinin Sarayburnu civarındaki Topkapı Sarayı Müzesinde sergilenmektedir. Osmanlı sultanı II. Mehmed tarafından 1470 yılında inşa edilen Topkapı Sarayı, sadece Osmanlı Sultanlarının rezidansı değil aynı zamanda dört yüzyıl boyunca Osmanlı İmparatorluğunun yönetim merkeziydi (Çetin et al., 2000).

Günümüzde, ağırlıkça 50 carat ve üzere olarak göz önüne alınan, tüm Dünyada 250 den fazla dünyaca meşhur kesilmiş elmas bulunmaktadır (bir carat 1/5 grama eşittir ve kıymetli taşların ağırlık ölçü birimi olarak kullanılır) (Shiple, 2007).

Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan beri devlet hazinesinin ya da müzelerinin satın aldığı herhangi meşhur bir elmas yoktur. Ancak Osmanlı İmparatorluğundan devralınan kültür mirası içerisinde büyük boyutlu ham ve işlenmiş halde hem yalın hem de mücevher parçaları üzerinde çok sayıda elmas ve diğer kıymetli taşlar bulunmaktadır. Osmanlı İmparatorluğunun son dönemine yaklaşıldığında Dünya mirası içerisinde sayılabilecek üç adet 50-ct üzerinde tarihi elmas parçasının II. Abdülhamid döneminde (1876-1908) Padişahlık hazinesinde bulunduğu ve bunların isimlerinin günümüz adlandırma bilgileri içerisinde

*Türkiye I (147-ct),

*Türkiye II (Kaşıkçı) (86-ct) ve

*Idolün Gözü (70.2-ct)

olduğu iddia edilmektedir (Argenzio, 1974, Bruton, 1981, Kanfer, 1995, Balfour, 2000, Kendall, 2001, Lovett, 2002, Hatipoğlu vd., 2008; Hatipoğlu, 2008-A, 2008-B ve 2012). Ayrıca devralınan bu hazine içerisinde 50-ct altında çok sayıda işlenmiş elmaslarda mevcuttur.

En büyük olan ve "Türkiye I" olarak adlandırılan ve hakkında fazla bilgi bulunmayan elmasın günümüzde nerede olduğu bilinmemektedir. Böyle büyük bir elmasın satış trafiği mutlaka bilineceği için büyük bir ihtimalle hala Topkapı Sarayında bulunma olasılığı baskındır. Envanter kayıtlarında bu taşın bulunmayışı, elmasın burada olmadığı anlamını taşımaz çünkü çok sayıda mücevher taşının yanlış isimle kayıtlı olması ya da eksik bilgiyle kayıtlanmış olması bunun en güzel delilidir.

En küçük olan ve Idolün Gözü olarak adlandırılan elmas, 1909 yılında Fransa'da bir müzayedede II. Abdülhamid'in yaverleri tarafından satıldığı ve günümüzde Şikako (A.B.D.)'da bulunduğu bilinmektedir (Balfour, 2007; Tillander, 1996).

Ortanca olan ve Kaşıkçı Elması olarak adlandırılan elmas, Türk kültürel mirasının bir parçası olarak Türkiye'de bulunmaktadır. Bu elmas aslında aynı isimli mücevher üzerine mihlanmıştır. Bu yüzden kaşıkçı Elması kelimesi hem 86 caratlık ana yalın elması hem de üzerine mihlandığı ve 49 adet elması içeren yaklaşık 38 gram altın çerçevesi mücevher için kullanılmaktadır (Şekil 1).

Kaşıkçı Elması ve mücevheri 1923 yılında Osmanlı İmparatorluk mirasından modern Türkiye Cumhuriyeti'nin hazinesine geçmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin Kültür ve Turizm Bakanlığı, bu mücevhere büyük önem vermektedir. Bu yüzden, İstanbul Topkapı Sarayı Müzesindeki sergi kabini içerisinde yüksek güvenlikle özel olarak saklanmaktadır (Şekil 2).

Bu çalışma, hâlihazırda İstanbul Topkapı Sarayı Müzesinde Türk kültürel mirası olarak sergilenen, Kaşıkçı ya da Türkiye II denilen tarihi yalın elmasın ve aynı isimli 49 küçük elmas içeren altın çerçeve mücevherinin hikâyesini yani Osmanlı İmparatorluk hazinesine ne zaman ve nasıl getirildiği, ne zaman ve niçin mücevher haline dönüştürüldüğünü aydınlatmayı ve gemolojik özelliklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Şekil 1. Kaşıkçı ya da Türkiye II elması. İsim hem bir altın çerçeve üzerinde mihlanmış 1 adet ana elması ve 49 adet tarihi doğal kesilmiş elmasları içeren toplam 38 gramlık mücevhere hem de merkezde mihlanmış yalın (ayrık haldeki) 86 caratlık elması işaret eder.

Şekil 2. Kaşıkçı Elması ve onun mücevheri, şu anda İstanbul Topkapı Sarayı Hazine Salonunda (II. Hazine odası), özellikle bir gösteri kabini içerisinde korunarak, bir şarabi kırmızı renkli yastık üzerinde sergilenmektedir.

2. Kaşıkçı Elmasının Tarihsel Hikâyeleri

Kaşıkçı Elması üzerine bazı soruların cevabı henüz verilmemektedir. Örneğin, Kaşıkçı Elmasının ismi, ilk sahibi, Osmanlı hazinesine ne zaman ve nasıl geldiği bugün itibariyle açığa kavuşturulmamış olup, bunlar üzerine çeşitli rivayetler anlatılmaktadır. Onun hakkında söylenen bazı hikâyeler toplanmıştır. Bu

hikâyelerdeki rivayetler birbirinden oldukça farklı olmakla birlikte, her birinde gerek zamansal ve kişisel tezatlıklar gerekse de bilimsel mantıksal hatalar bulunduğu görülmektedir. Buna göre, Kaşıkçı Elmasının Osmanlı imparatorluk hazinesine gerilişine ilişkin bu hikâyeler üç ana grup içerisine ayrılabilir.

2.1 İstanbul Civarından Getirilen Elmanın Hikâyesi

Topkapı Sarayının kayıtlarında ve muhtemelen modern tarihçi Reşat Ekrem Koçu'nun 18.yy tarihçilerinden Balgradi Raşid'e dayanarak bahsettiği rivayettir (Önder, 1985). Buna göre; yaklaşık 1667 ya da 1669 yılında (Argenzio, 1974), İstanbul'da Eğrikapı çöplüğünde dolaşan fakir bir adam güzel bir taş bulur. Ancak bu taşın buraya nasıl düştüğü bilinmemektedir. Adam bunu bir kaşıkçıya giderek üç tahta kaşığa değiş tokuş yapar. Kaşıkçı bu taşı bir kuyumcuya on gümüş akçeye satar. Kuyumcu taşı arkadaşlarından birine gösterir ve bunun kıymetli bir elmas olduğu anlaşılır. Sus payında anlayamazlar ve kavga ederler. Olay kuyumcu başına yansır. Kuyumcubaşı kavgacıların eline birer kese akçe vererek taşı satın alır. Ancak bu seferde olayı Sadrazam Köprülüzade Fazıl Ahmet Paşa duyar. Elması kendisi için almayı planlarken olay padişah IV. Mehmet'e (1648-1687) ulaşır. Padişah bir hattı hümayun ile elması saraya getirtir. Sarayın elmas tıraşçısı bu elması işleyince ortaya 84 (86) Ct'lik şahane bir elmas çıkar (Argenzio, 1974; Önder, 1985; Lovett, 2002). Kuyumcu başına, kapıcıbaşılık rütbesi ve bahşiş verilir.

Bu rivayeti esas aldığımızda ortaya çıkan konular şunlardır;

Bu elmas 17. yy sonunda İstanbul'a ham olarak gelmiştir. Elmas yaklaşık 133 ct ham ağırlığa sahipti. Buna göre, böyle büyük bir cam görünümündeki bir parçanın nasıl olmuştaki İstanbul yakınlarında bir çöplüğe düşmüştür. Burada akla yatkınlık bu taşın illegal yolla İstanbul'a getirilmiş olmasıdır. Diğer bir husus, bunu bulan balıkçının taşı neden doğrudan kuyumcu yerine kaşıkçıya götürdüğüdür. Burada akla yatkınlık taşın ismine bir kılıf uydurabilmek için kaşıkçı mizansenin konulmasıdır. Bir başka husus, kuyumcu ne olduğunu bilmediği bir ham taşı neden on akçeye aldığı, sonra bunun elmas olduğunu anladıkları halde neden kuyumcu başına sadece birer keseye vermeye razı olduklarıdır. Buradaki mantık taşın Osmanlı Sarayına getirilişinin bir mizansenini olabileceğidir.

Rivayete göre ham elmas Osmanlı hanedanlık sarayının (muhtemelen Topkapı) elmas tıraşçısı tarafından işlenmiştir. Elmanın işleniş şekli gül kesim olduğundan 17.yy sonu itibarıyla bilinen ve İstanbul'da işlenebilecek bilgi ve teknik altyapının bulunduğu bilinmesi nedeniyle bu kısım mantıklı görünmektedir. Ancak burada elmanın isminin neden kaşıkçı olduğu açıklanamamaktadır. Bir ihtimal kesilmiş taşın dış şeklinin kaşık formunu anımsatması olabilir. Bu durumda neden kaşık elması değil de, kaşıkçı elması denmiştir. En akla yatkın cevap, taşı kesen ustanın lakabının kaşıkçı olabileceği ve bu nedenle elmanın artık resmi sahibi olan Sultan IV. Mehmed'in taşın ismini koyarken kesimcisini onurize etmek için onun lakabını bu taşın isim olarak koymasındadır.

İlaveten, bir diğer açıklanamayan kısım, bu taşın yalın halden neden ve ne zaman mücevher parçasına dönüştürüldüğüdür. Topkapı Sarayı arşiv bilgilerinden öğrenildiği kadarıyla, bu taşın etrafına 49 adet kesilmiş elmas montürleten Sultan II. Mahmud'tur (1808-1839) (Şekil 4). Bu doğru kabul edildiğinde yalın haldeki kaşıkçı elmasının 17.yy sonundan 19.yy başına kadar Topkapı Sarayında yaklaşık 130 yıl geçirmesi ve tam olarak 10 adet Osmanlı Padişahının elinden geçmiş olması gerekir. Bu süre boyunca Osmanlı Hanedanlığının en çalkantılı döneminde bu taşın sarayda bir şey olmadan nasıl korunduğu ve neden el değiştirmedeği, ayrıca neden II. Mahmud'un bu yalın haldeki taşı mücevher parçası haline getirme gereğini duyması, mantığı zorlayan sorulardır.

2.2 Mısır'dan Getirilen Elmanın Hikâyesi

Ortaya çıkış kaynağı tam belli olmayan ve muhtemelen anonim olan bu rivayette, elmas Fransa Kralı 16. Louis'nin annesine aittir. Napolyon döneminde Mısıra sürgüne gönderilen 16. Louis'ye, Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın (1769 ve 1849 yılları arasında Valilik yapmıştır) iyi bakması koşuluyla 16. Louis'nin annesi tarafından hediye gönderilmiştir.

Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa yaklaşık 1920'li yıllarda Osmanlı Hanedanlığına isyan ederek oğlu İbrahim Paşa'yı 1823 yılında İstanbul'a yolladığı seferde Anadolu'da İmparatorluk ve Valilik kuvvetlerinin savaşı sırasında Kütahya (yada İznik) yakınlarında bu elmas kaybolmuştur (yada çalınmıştır). Bunu eline geçiren kişi, değerini öğrenmek için İstanbul Kapalıçarşı da bir kuyumcuya gösterir. Gayrimüslim kuyumcu bunun çok kıymetli bir elmas olduğunu anlar. Ancak getiren kişiye belli etmeden ucuz bir cam parçası olduğunu söyleyerek sadece bir çift tahta kaşık ile değiştirir. Daha sonra önemli bir taviz yada menfaat karşılığında bu elması Osmanlı Padişahına hediye eder.

Bu rivayette elmanın işlenmiş olduğu daha akılcıdır. Çünkü ham bir taş böyle önemli bir durum için verilebilecek değer ve özellikte değildir. Ayrıca Fransa Kralının annesinin bu taşı işletebilecek imkan ve serveti mutlaka vardır. Ancak elmanın Fransa Kralının annesindeyken isminin ne olduğu, ayrıca bu gün gördüğümüz haliyle mi olduğu tamamen belirsizdir.

Diğer yandan, bu rivayette anlatıldığı üzere İbrahim Paşa'nın uzun yollu ve akıbeti meçhul bir seferde böyle önemli bir taşı yanında taşıması normalde akılcı bir davranış değildir. Buradaki mantık, taşın Mısır'dan İstanbul'a getirilişine bir mizansen yaratmak olabilir.

Diğer bir husus, bunun değerini bilmeyen bir kişinin kuyumcuya bu taşı bir çift tahta kaşık gibi çok değersiz bir emtia karşılığında vermesidir. Buradaki mantık taşın isminin kaşıkla ilişkilendirilmesi için ortaya atılmış bir mizansen olabileceği. Ancak bu durumda bile isminin kaşık olması gerekirken, neden kaşıkçı olduğudur.

Taşa sahiplenilen Padişah II. Mahmud olduğuna göre bu taşı kendine mal etmek ve başkalarının bir daha hak iddia edilmemesi için etrafını başka elmaslarla döşeyerek özgün bir mücevher parçası haline getirmesi akla yatkındır.

2.3 Mora ve Arnavutluk'tan Getirilen Elmasın Hikâyesi

Bir önceki gibi ortaya çıkış kaynağı belli olmayan ve muhtemelen anonim olan bu rivayette, elmas Pigot adlı bir Fransız sefiri tarafından 1774 yılında Hindistan'dan (Madras kenti Mihracesinden) satın alarak Fransa'ya getirilmiştir (Tillander, 1996; Kendall, 2001; Lovett, 2002; Balfour, 2007; Shipley, 2007). Ancak burada elmasın kesilmiş mi yoksa ham mı olduğu belirsizdir. Daha sonra her nasılsa bu elmas çalınmıştır. Bir zaman sonra çalınan bu taşın büyüklüğüne yakın bir taş bir mezatta satışa çıkartılmıştır. Casanova adıyla bu taşın bir fiyat verilmiştir. Bu nedenle elmas bir dönem Casanova Lottery Diamond ismiyle anılmıştır. Daha sonra bu taş birçok el değiştirmiş ve sonunda Napolyon'un annesi Letizia Ramolino tarafından satın alınmıştır. Bu kişi, 1815 yılında Napolyon'un Elba'dan kurtarılması karşılığında bir kuyumcuya satılmıştır. Daha sonra bu elmas Tepedelenli Mehmet Ali Paşa'nın (1744-1822) yaveri tarafından 150.000 altın akçeye satın alınarak kendisine getirilmiştir. Tepedelenli Ali Paşa'nın devlete isyanı (1820) ve bunun sonucunda 1822'de öldürülmesiyle Padişah II. Mahmud tarafından diğer tüm mallarıyla beraber Osmanlı Hazinesine dahil edilmiştir (Tillander, 1996; Kendall, 2001; Lovett, 2002; Balfour, 2007; Shipley, 2007).

Eğer bu hikâye gerçek olarak kabul edilebilirse, o zaman aşağıdaki sorular ve çelişkiler ortaya çıkmaktadır.

Bu elmas yaklaşık 1820'lerde 19. yy'nın başlarında İstanbul'a getirilmiştir. Bu rivayette elmasın Hindistan'dan alınışı sırasındaki taşın işlenip işlenmediğine dair belirsizlik, Tepedelenli Ali Paşa tarafından 150.000 altın akçe ödenmesi göz önüne alındığında, taşın son alıcıya gelişi itibarıyla ortadan kalkmış ve bu taşın ödenen bedele göre elmasın işlenmiş olduğu kesinleşmiştir. Ancak bu durumda bile elmasın Hindistan'da mı yoksa Fransa'da mı işlendiği belirsizdir.

Bununla beraber elmasın yalın halde mi yoksa bugünkü gördüğümüz mücevher şeklinde mi olduğu belirsizdir.

Elmasın Osmanlı Sarayına getirilişine kadar olan mizansende akla aykırı bir durum görülmemektedir. Ancak bir önceki rivayete bakıldığında bazı tezatlıklar ortaya çıkmaktadır. İlki, elmasın sahibi olan kişilerin farklı olması. 2. rivayete göre taşın sahibi Fransa Kralı 16. Louis'nin annesi iken, bu 3.rivayette taşın sahibi aynı Fransa Kralını deviren Napolyon'un annesidir. İkincisi, taşın Osmanlı hazinesine getirilmeden önceki sahibi olan Osmanlı devlet adamlarının kimliği. 2.rivayette Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa iken, 3.rivayette Mora ve Arnavutluk Valisi Tepedelenli Ali Paşa'dır. Gerçi her iki devlet adamının da doğum yerleri balkanlar olmasına rağmen, görev yerleri birbirinden oldukça uzaktadır. Bu iki devlet adamının ortak yanı, her ikisi de yararlı ve iyi birer devlet adamıyken bir müddet sonra Osmanlı Hanedanlığına isyan etmeleri ve bunun sonucunda yenilerek tüm servetlerinin o zamanki Padişah olan Sultan II. Mahmud tarafından el konulmasıdır. Bu taşın Osmanlı Hazinesine mal edilmesi ve başkalarının hak iddia etmemesi için Sultan II. Mahmud tarafından etrafına 49 adet elmasla montürlenilerek mücevher haline getirmesi de oldukça akla yatkındır. Ancak isminin neden Kaşıkçı konulduğu bu rivayette hiç mizansenin olmayan bir durumdur.

2.4 Bu Hikâyelerin Tartışması

Bu üç rivayet birlikte irdelendiğinde tam olarak açıklığa kavuşmayan gerek zamansal gerekse de mantıksal farklılıkların bulunduğu bazı konular ortaya çıkmaktadır. Bunlar aşağıdaki şekilde gruplanarak irdelendiğinde benzerlikler ve tezatlıklar daha belirginleşmektedir;

-Kaşıkçı elmasın hangi devlet adamı tarafından ilk kez sahiplenildiği ve hangi padişah tarafından saraya getirildiği: Üç rivayette taşın Osmanlı hazinesine dahil edilmeden önce 3 değişik Osmanlı devlet adamının eline geçtiği ortaya çıkmaktadır. Birinci rivayette; Sadrazam Köprülüzade Fazıl Ahmet Paşa, ikinci rivayette; Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa, üçüncü rivayette; Mora ve Arnavutluk Valisi Tepedelenli Ali Paşa. Birinci rivayette dönem 17.yy sonu olup devrin padişahı IV. Mehmed, ikinci ve üçüncü rivayetlerde ise dönem 18.yy sonu ve 19.yy başları olup devrin padişahı II. Mahmud'tur. Burada

taşın ortaya çıktığı dönem ve saraya getiren padişah bakımından iki önemli tezatlık bulunmaktadır. 2. ve 3.rivayetlerde zaman birbiriyle uyumlu olmasına karşın 1.rivayet bunlardan yaklaşık 130 yıl ve tam 10 padişah evveldir.

-Bu elmasın Osmanlı hazinesine ilk kez ham olarak mı yoksa işlenmiş olarak mı getirildiği: 1.rivayete göre ham getirildiği kesin, diğer rivayetlere göre işlenmiş olarak getirildiği büyük olasılıktır. 1.rivayette böyle büyük bir elmas parçasının alelade bir çöplükte bulunması çok inandırıcı gelmemektedir. 2. ve 3.rivayetler doğruysa bu elmas kaşıkçı ismini almadan önce verilmiş isminin mutlaka tarihi kayıtlarda bulunması gerekirdi.

-Bu elmasın ilk kez nerede ve kimin tarafından işlendiği: Böyle büyük elmaslar sıradan yerlerde alelade traşçılar tarafından işlenmezler. Eğer 1.Rivayet doğruysa, bu taş İstanbul'da muhtemelen Ermeni uyruklu bir taş kesicisi tarafından işlenmiştir ki, bu durumda böyle büyük bir taşı işleyebilecek hünerli bir ustanın o dönemde (17.yy sonu) İstanbul'da bulunduğu varlığı kanıtlanmış olmaktadır. Eğer diğer rivayetler doğruysa bu taşın ya önceden ham olarak Avrupa'ya getirilip Avrupa'da (Belçika, Fransa, İtalya) (Kendall, 2001) muhtemelen 18.yy 'da işlendikten sonra Hindistan'a götürüldüğü ve tekrar işlenmiş olarak Fransa'ya geri getirildiği yada ham olarak Fransa'da işlendikten sonra Avrupa'da kaldığıdır.

-Bu elmasın ham olarak ilk nerede bulunduğu: 1728 yılında Brezilya'daki elmas madenleri bulunana kadar (Bruton, 1981), dünyadaki elmas üretilen yegâne bölgeler Hindistan, Bornea, Sri Lanka ve az olarak da Endonezya ve Malezya'ya bağlı bazı adalardı. Üçüncü yer olan Güney Afrika'da ise ilk elmas madeni 1866'da bulunmuştur (Bruton, 1981). Buradan hareketle bu elmasın ham olarak çıkartıldığı ülkenin birinci rivayete göre kesin diğer rivayetlere göre de oldukça muhtemel o zamanlar en büyük elmasların üretim yeri olan Hindistan'daki bir elmas madeni, muhtemelen en meşhur maden olan Golconda madeni olabileceği, söylenebilir. 2. ve 3.rivayetlerdeki dönem itibarıyla bu taşın Brezilya'daki elmas madenlerinden de getirilmiş olabileceği bir olasılıktır.

-Bu elmasa neden Kaşıkçı isminin verildiği: Beklide en önemli aydınlatılması gereken husus budur. Çünkü bu ismin ne zaman ve kimin tarafından verildiğinin kesinleşmesi, elmasın gerçek hikayesinin oluşturulmasında en temel dayanak olacaktır. Yüzyıllardır bu taşın Türk hazinesinde bulunması ve bilinen Türkçe isminin dışında bugüne kadar başka bir isme sahip olduğunun ciddi bir şekilde iddia edilmemesi, bu taşın her nasılsa ham olarak İstanbul'a getirildiği ve ilk kez burada işlendiği savını güçlendirmektedir. Bununla beraber 17.yy sonlarında kaybolan ve bir daha ortaya çıkmayan ve o zamanki isminin Pigot olduğu söylenen bir taşın beklide kaşıkçı elması olabileceği söylemi (Argenzio, 1974; Önder, 1985; Lovett, 2002) ile bu taşın mücevher haline getirilirken tek taraflı gül kesimli olduğu halde neden arkasına aynı simetride içi boş bir foya konularak metalle kapatıldığı, sanki pırlanta kesimi yapılmış ve olduğundan çok daha büyük gösterilmek istenmiş olduğu kafaları kurcalıyan bir durumdur. Çünkü böyle meşhur bir taşın aldatici bir montür yapılması hiç de alışılmış bir durum değildir. İsmi "Kaşıkçı Elması" olarak konulmasında iki ihtimal ön plana çıkmaktadır. Birincisi, bu taş ilk kez Osmanlı Padişahların'dan biri tarafından traşlatılmıştır ve traş ustasını onurize etmek için onun lakabı olan kaşıkçı ismi verilmiştir. İkincisi, bu taşın kaşıkçı ismi tamamen tesadüf ve alelade bir isim olarak verilmiştir.

3. Kaşıkçı Elmasının Yalın Taş ve Mücevher Olarak Gemolojik Özellikleri

3.1 Yalın Kaşıkçı elmas

Türkiye hazinesinin meşhur tarihi doğal kesilmiş elmasının Türkçe söylenişindeki ismi, "Kaşıkçı Elması"dır. Bununla beraber, hâlihazırda uluslararası elmas literatüründe Spoonmaker's Diamond ya da Turkey II Diamond olarak adlandırılmaktadır (Argenzio, 1974; Bruton, 1981; Tillander, 1996; Kendall, 2001; Lovett, 2002; Balfour, 2007; Shipley, 2007). Bu elmas, Topkapı sarayı müze kayıtlarına göre, yaklaşık 1825 yılında Osmanlı Sultanı II. Mahmud'un emri ile özel olarak tasarlanmış bir altın mücevherin merkezine mihlanmıştır. Bu nedenle, 1968 yılında hem elması hem de mücevherini ilk inceleyen uzman olan İ. Avni Kumuk'a göre, 38 gramlık eşsiz bir mücevher parçası üretilmiştir (Kumuk, 2006). Bu parça, aynı zamanda bir tanesi daha büyük diğer kırk sekiz tanesi daha küçük olan çok sayıda tarihi doğal kesilmiş elmaslar içermektedir. Bu yüzden, Kaşıkçı ismi hem 38 gramlık bu özel mücevhere hem de ortada mihlanmış 86 caratlık en büyük elması ifade etmektedir.

Paha biçilmez değeri ve nadirliği yüzünden, Kaşıkçı Elmasının ve diğer 49 adet küçük tarihi elmasın tam olarak mineralojiksel ve gemolojiksel incelemesi henüz mümkün olmamıştır. Ancak, Kaşıkçı Elması ve mücevheri hakkında yazılan bazı bilimsel olmayan yayınlar, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve ilişkili müze el kitaplarında yayımlanmıştır. Ayrıca, onlar hakkında çok az bilgi bazı elmas kitaplarında (Argenzio,

1974; Bruton, 1981; Tillander, 1996; Kendall, 2001; Lovett, 2002; Balfour, 2007; Shipley, 2007; Cunningham, 2011) ve dergilerde (Önder, 1985) bahsedilmiştir.

İlgili Bakanlığın izniyle bu mücevheri detaylı olarak inceleyen ilk kişiler, 1968 yılında Darphanede kurmay uzman olarak çalışan emekli kuyumcu ve tasarımcı İ. Avni Kumuk ve arkadaşlarıydı (Kumuk, 2006). Bu inceleme, o dönemki Sovyetler Birliği Başbakanı Aleksî Kosigin'in 1968 yılındaki İstanbul seyahati sırasında Topkapı Sarayı Müzesini ziyaretinde Kaşıkçı Elmasının orijinal olmadığı ve bunun gerçeğinin Moskova'da bulunduğu spekülasyonu üzerine yapılmıştır. Bu iddiayı söyleyen o dönemdeki Dünyanın ikinci süper gücünün başbakanı olunca, Türk Hükümeti olayı ciddiye alarak gizli bir araştırma yaptırmıştır. O zaman ki gemoloji bilgi ışığında yapılan detaylı incelemeler sonucunda, Bakanlık, elmasın ve mücevherin kesinlikle gerçek ve orijinal olduğunu ilan etmiştir.

Uzman Kumuk, Kaşıkçı Elması ve mücevheri üzerine yaptığı bu gözlemlerini ve deneylerini bugüne kadar hiç yayımlamamıştır. Bununla beraber, yazar hem elmasların hem de mücevherin gemolojiksel özgünlükleri hakkındaki bir takım gerçekleri elde etmek için 2006 yılında kendisiyle birebir bir görüşme yapmıştır. Bu bilgiler aşağıda bahsedilecektir.

Diğer yandan, bu çalışmada bahsedilen diğer karakteristikler 1983'den günümüze dek yazarın yakın şahsi gözlemsel çalışmalara dayanmaktadır. İlaveten, elmasın kesimine ilişkin boyutlar ve gerçekler, 1968 yılında uzman Kumuk'un yakın şahsi gözlemleri ve deneylerinden elde edilen verilerden alınmıştır (Hatipoğlu, 2008-A, 2008-B ve 2012).

Yalın Kaşıkçı Elması, hem Topkapı Sarayı Müzesi kayıtlarına hem de uzman Kumuk'un mihlanmış taş üzerine yaptığı volumetrik çalışmaya (Kumuk, 2006) göre, 86 carat'dır, ve bu ağırlık değeri Dünyaca meşhur kesilmiş elmaslar arasında ilk 70 aralığı içerisine düşer (Balfour, 2007; Shipley, 2007; Cunningham, 2011). Ancak, bazı kitaplarda bu taşın ağırlığı 84 carat olarak verilmektedir (Bruton, 1981). Ancak, şu bir gerçektir ki, mücevher üzerinde mihlanmış olması nedeniyle hem merkezdeki büyük taşın hem de çevreleyen taşın ağırlığını tam olarak ölçmek mümkün değildir. Bu nedenle, burada bahsedilen ağırlık, yaklaşıktır.

Dahası, elmasın kesilmeden önceki ham süstaşı ağırlığının ne kadar olduğu bilinmemektedir. Bununla beraber, elmasın ilksel ham ağırlığı, hesaplanabilir. Birinci olarak, bir elmasın kesim işleminde, mümkün olan en düşük ağırlık kaybı hedeflenir. Ayrıca, armut, oval, yuvarlak, mekik vb. elmas şekillerinin dış formu da, onun ham kristal şekline uygun en az fire verecek şekilde ayarlanır. O yıllardaki (yaklaşık 1825'den önceki) elmas kesim ekipmanları ve ustaları göz önüne alındığında, bir elmas tek yönlü gül kesimi için %50-60'lık bir oranda fire verecektir. Bu nedenle, mücevher kalitesindeki ham elmasın ilksel olarak yaklaşık 86-ct son ağırlığı x 1.55 fire oranı = 133.3-ct ilksel ağırlığa sahip olabileceği tahmin edilebilir.

Yarım armut şekilli kaşıkçı elmasının en uzun ekseni, yaklaşık 3.2 cm'dir. Yarım armudun en uzun genişliği, yaklaşık 1.9 cm'dir. Yarım armudun en yüksek zirvesi, yaklaşık 0.8 cm'dir (Kumuk, 2006; Hatipoğlu, 2008(A) ve 2008(B)). Bu yüzden, Kaşıkçı Elmasının ölçüleri, 3.2 x 1.9 x 0.8. Elmasların özgül ağırlık değerleri, 3.52'dir ve 1 gr = 5-ct.

Bu yaklaşık ölçüler, bize aşağıdaki hesaplamaları verir;

$3.2 \text{ cm} \times 1.9 \text{ cm} \times 0.8 \text{ cm} = 4.8640 \text{ cm}^3$ $4.8640 \text{ cm}^3 \times 3.52 \text{ gr/cm}^3 = 17.12 \text{ gr}$ $17.12 \text{ gr} \times 5 = 85.61\text{-ct}$
Kaşıkçı Elması, iyi yuvarlaklaştırılmış bir armut biçimli ve tek yüzlü bir düz kesim olarak şekillendirilmiştir. Elmasın faset yanları, keskin kenarlıdır. Fasetleri, belirgin bir şekilde fasetlerin düşey dizilimini gösterir. Yani görünüşünün aksine ilkel pırlanta kesimleri olan "Mazarin-cut (Old European cut)" veya "Peruzzi-cut (Old-Mine cut)" (Argenzio, 1974; Tillander, 1996; Shipley, 2007) gibi kesilmemiştir. Başka bir deyişle, elmas hayali bir armudun yarısıdır ve ikinci yarısının iç kısmı boştur ve de muhtemelen armudi şekilli ince bir foyalı zemin içerisine yerleştirilmiştir. Bu nedenle, mihlanmış taşın ön yüzünden bakıldığında arka kısmının da adeta elmas olduğu, yanılsama olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden, Kaşıkçı Elması, ilkel pırlanta şekline sahip değildir ve bir gerçektir ki, foya bir altlığın olduğu, arkasının delindiği zamanki çalışmada onaylanmıştır (Kumuk, 2006; Hatipoğlu, 2008-A, 2008-B ve 2012).

Elmasın gerçek rengi, mücevher üzerine mihlanmış olması yüzünden, bilinmemektedir. Bir kesilmiş elmasın renklenmesi, aslında 45°'lik bir açıyla yalın elmasa bakıldığında alt kısmında gözlenir. Elmaslar için genel renk derecelendirme sistemi, renksiz elmaslar için D,E,F, neredeyse renksiz elmaslar için G,H,I,J, hafif sarı elmaslar için K,L,M,N ve sarımsı elmaslar için O,P,Q,R'dir (Bruton, 1981; Shipley, 2007).

Eğer doğru pozisyonda bakılmazsa, elmasın rengi sadece yaklaşık tespit edilebilir. Bu derecelendirme ışığında, mihlanmış Kaşıkçı Elmasının rengi "yaklaşık renksiz" olarak görülmektedir. Bu yüzden, onun renk derecesi GIA (Gemmological Institute of America) derecelendirmesine göre "G", CIBJO (The World Jewellery Confederation) derecelendirmesine göre "Nadir Beyaz (Rare White)" ve Scand. D.N (Scandinavian Diamond Norm) derecelendirmesine göre de "Top Wesselton" olarak kabul edilebilir

(Hatipoğlu, 2008-A, 2008-B ve 2012).

Kaşıkçı Elması, farklı açılardan bakıldığında, mükemmel bir ışıltıya sahiptir. Çünkü, onun yüzey cila derecesi ve gül kesiminin kesim oranları çok iyidir (Hatipoğlu, 2008-A, 2008-B ve 2012).

Uzman Kumuk ve arkadaşlarının 1968 yılındaki incelemesinden anlaşıldığı üzere, Kaşıkçı Elması, gerçekte tek yüzlü gül olarak kesilmiştir (Kumuk, 2006), ancak onun ateş özelliği, mücevhere mihlandığında elmasın altına konan parlak yüzeylere sahip ince bir foya tarafından artırılmıştır (Kumuk, 2006; Hatipoğlu, 2008-A, 2008-B ve 2012).

Kaşıkçı Elması, uzaktan bakıldığında, herhangi bir kapanım ya da dış kusurlar içermeyen oldukça temiz bir şekilde görülmektedir (Şekil 2). Bununla beraber, uzman Kumuk ve arkadaşlarının 1968 yılındaki x10 büyütme bir lup ile yaptıkları yakın inceleme sonucunda birkaç kapanım gözlenebilmiştir (Kumuk, 2006). Taşın mihli olması yüzünden, berraklık (safılık) derecesi tam olarak tespit edilememiştir. Elmaslar için genel berraklık (safılık) derecelendirmesi, ekstra saf elmaslar için IF veya LC, çok küçük kapanımlara sahip elmaslar için VVS₁ ve VVS₂, çok küçük kapanımlara sahip elmaslar için VS₁ ve VS₂, küçük kapanımlara sahip elmaslar için SI₁ ve SI₂, pikeli elmaslar için de P₁, P₂ ve P₃'dür (Bruton, 1981; Shipley, 2007). Bu derecelendirme ışığında, GIA derecelendirmesine göre, Kaşıkçı Elmasının berraklık (safılık) derecesi, kapanım oranı sebebiyle, "VS₁" olarak kabul edilebilir (Hatipoğlu, 2008-A, 2008-B ve 2012).

4. Sonuçlar

Kaşıkçı Elması ve onun aynı isimli mücevheri, Osmanlı İmparatorluk mirası olarak, 1923'te modern Türkiye Cumhuriyeti hazinesine tahsis edilen en büyük elmas içeren mücevherdir. Bu yüzden, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı buna büyük önem vermektedir. Bu nedenle İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi'nde sergileme kabininde yüksek güvenlikle özel olarak korunmaktadır.

Tarihte, Osmanlı Sultanı II. Mahmud, 19.yy'ın başlarında bu yalın elmasın yasal sahibiydi ve ona "Kaşıkçı" ismini vermiştir. İlaveten, Sultan, yaklaşık 1825'de bu yalın elması 49 küçük elmasın ilavesiyle bir armut şekilli altın mücevher çerçeve üzerine mihlatmıştır. Bu nedenle, Kaşıkçı (ya da Türkiye II) ismi hem 86 caratlık ana yalın elması, hem de yaklaşık 38 gramlık antik mücevheri ifade eder.

Bu çalışma ile hem elmasın hem de mücevherinin gerçekleri ve yaklaşık gemolojik özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. İlaveten, üç farklı tarihsel hikâyeden türetilmiş rivayetler ve çelişkiler anlatılmış ve her bir hikâye karşılaştırmalı tartışılmıştır. Bu üç farklı rivayet irdelendiğinde ortaya çıkan en önemli sonuçlardan biri, Dünya ortak miraslarından birine sahip olmakla övünebileceğimiz ve dünyaca meşhur elmaslar arasında ilk 100 içerisinde yer alan bu elmasın, aslında belirsizlikler ve tezatlıklar taşıyan birçok hikâyesi bulunduğu ve bunu aydınlatmak için de bugüne kadar ciddi bir araştırmanın yapılmadığıdır. Bundan dolayı Kaşıkçı Elmasına ait gerçek hikâyeyi Osmanlı arşivleri taranarak ortaya çıkarmanın zorunlu ve elzem bir durum olduğu ve bunun onurunun da tarihi sorumluluktan dolayı Türk araştırmacılarına ait olması gerekmektedir. Gerçek hikâyenin ortaya çıkartılmasında 1650 ve 1850 yılları arasındaki dönem taranmalı ve bu dönemdeki Osmanlı Mücevherciliği ile tarihi vakalar ilişkilendirilmelidir.

Bununla beraber, en modern yöntemlerle malzemeye zarar vermeksizin inceleyen cihazlar kullanarak ana elmasın incelenmesi, güvenlik nedeniyle maalesef mümkün olamamıştır. Ancak ilgili bakanlığın özel izniyle yapılan 1968 ve 2003 yıllarındaki incelemelerden anlaşıldığı kadarıyla, Kaşıkçı Elmasına ilişkin bazı deneysel bulgular, gelecekteki yeni araştırmalara dayanak olmak üzere, bu çalışmada açıklanmıştır. Sonuç olarak, değerli yorumlarıyla bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde büyük katkıları olan Sayın İ. Avni Kumuk'a özel teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Kaynaklar

- Argenzio, V. (1974). *Diamonds Eternal*. David McKay Company Inc., Press, New York.
- Balfour, I. (2007). *Famous Diamonds*. (5th Rev Ed.). Antique Collectors Club Dist A/C Press, London.
- Bruton, E. (1981). *Diamonds*. N.A.G. Ltd Press, London.
- Cunningham, D.D. (2011). *The Diamond Compendium*. NAG Press, London.
- Çetin, A.E., Gerek, Ö.N., Tewfik, A.E. (2000). The Topkapı Palace Museum. *Museum International (UNESCO-Paris)*. 52(1), 22-25.

- Erlich, E.I., Hausel, W.D. (2002). *Diamond Deposits—Origin, Exploration, and History of Discoveries*. Littleton, CO: SME.
- Hatipoğlu, M., Meyancı, I., Türkdoğan, C., Cömert, D., Temel, Ö. (2008). Rumours and contradictions about the Spoonmaker’s Diamond. *The Australian Gemmologist*. 23(6), 278-283.
- Hatipoğlu, M. (2008-A). Historical story and gemological features of 86-Ct Spoonmaker’s Diamond in Topkapı palace of Turkey” (paper presented at annual international conference by Elsevier for 19th European Conference on Diamond, Diamond-Like Materials, Carbon Nanotubes & Nitrides (Diamond-2008), Sitges-Barcelona, Spain, September 7–11, 2008), 373.
- Hatipoğlu, M. (2008-B). Account of the 1968 inspection and authentication of the Kasıkcı or Spoonmaker’s Diamond. *The Australian Gemmologist*. 23(8), 356-358.
- Hatipoğlu, M. (2012). *Kaşıkçı Elması Türkiye II Elması [Spoonmaker’s Diamond II Diamond]*. Zeus Kitapevi, İzmir. ISBN: 978-605-5348-06-9
- I. Avni Kumuk (2006). ***Sözlü Görüşme***.
- Kendall, L.P. (2001). *Diamonds Famous & Fatal: The History, Mystery and Lore of the World's Most Famous Gem*. Barricade Books Press, Fort Lee-NJ.
- Lovett, J. (2002). *The Spoonmaker’s Diamond*. Xlibris Corporation Press, Philadelphia.
- Tillander, H. (1995). *Diamond Cuts in Historic Jewellery-1381 to 1910*. Art Books International Ltd Press, London.
- Önder, M. (1985). The Spoonmaker’s Diamond. *Antika; The Turkish Journal of Collectable Art*. 4(1), 1-15.
- Shipley, R.M. (2007). *Famous Diamonds of the World*. Kissinger Publishing